

dene hos tyske mindretal findes kun talmæssige opgivelser fra Nordslesvig, sikkert fordi bibliotekerne her har naaet et relativt højt stade. Men naar der som forklaring paa det forholdsvis lave bogudlaan paa landet i Sønderjylland anføres, at der »i den grad lægges beslag paa den tyske bonde af den kamp om jorden, som er paatvungen ham ved den danske jordpolitik,« saa er man langt ude i agitatoriske fraser. Langt mere end jordkampen betyder den kendsgerning, at mange hjemmetyske bønder har svært ved tysk.

Endelig findes der endnu en gruppe artikler omfattende personer af interesse for det folketyske arbejde. Hovedvægten lægges paa skildringen af førende tyske personligheder, set ud fra deres folkelige og statslige tanker og maal. Der er f.eks. en meget stor artikel om Ernst Moritz Arndt. Derimod omtales de personer, der har gjort en indsats i det grænse- og udlandstyske arbejde, meget knapt.

Det vil af denne oversigt fremgaa, at man har samlet rigeligt meget under een hat. De mange emner ind imellem hinanden gør overskueligheden mindre. Men samtidig skal det anerkendes, at der her er samlet et stof, som før var vanskeligt eller slet ikke tilgængeligt, og der ydes her et værdifuldt bidrag til forstaaelsen af de europæiske mindretalsforhold og dermed til forstaaelsen af den europæiske politik.

Den meget udprægede og bevidste tyske tendens vil altid være en anstødssten. Trods hæderlige tilløb savnes mange steder relativitet i bedømmelsen, og hos den ukritiske læser kan dette værk være med til at styrke tilbøjeligheden til national selvovervurdering.

*Troels Fink.*

Dr. Ragnar Numelin, der i en Aarrække var Legationsraad for Finland i København, har paa dansk Forlag (1936), men paa engelsk Sprog, udsendt et stort etnologisk Værk *The Wandering Spirit*. Heri genoptager og fortsætter han sine Ungdomsstudier, der satte deres første Frugt i Doktorafhandlingen over de primitive Folks Vandringer, og søger at naa til Bunds i de Aarsager, som ligger til Grund for disse. Dr. Numelin tilhører den finlandske etnologiske Skole, der grundlagdes af hans berømte Landsmand Edv. Westermarck, som ogsaa har ledsaget dette Værk med et anbefalende Forord. I Virkeligheden afspejler Bogen denne Skoles gediegne Egenskaber. Den bygger paa et mægtigt og, som det synes, udtømt Materiale; — alene Literaturfortegnelsen omfatter et halvhundrede Sider; — og den bæres af en nøgtern og forsigtig kritisk Aand, der lykkeligt forhindrer

Forfatteren i at give sig moderne Teorier i Vold, hvad enten det drejer sig om Racebiologi eller Psykoanalyse.

Med Rette polemiserer Dr. Numelin mod Vodskov og Edv. Lehmann, naar disse bestred, at Vandringer var af afgørende Betydning for de forskellige Folk paa deres primitive Stadier, men paa den anden Side advarer han mod at forklare disse Vandringer med primitive menneskelige Instinkter i Almindelighed og primitiv Vandringslyst i Særdeleshed. Han anerkender ganske vist Tilstedeværelsen af en Udvé hos Buskmænd og Eskimoer med flere lavtstaaende Folk i Asien, Afrika og Amerika, samt hos Skandinaver og Finner i ældre Tider, men han henviser samtidig til, at allerede Spencer begrundede primitive Vandringer med disse Folks udviklede Agerbrug, og at Kline henviste til seksuelle Aarsager. Beskedent indrømmer Forfatteren ikke at kunne give nogen endelig Løsning paa Problemet og hævder, at han blot vil fremlægge de forskellige Teorier og Hovedaarsagerne til Vandringerne. Som det skal ses, indeholder Bogen i Virkeligheden en hel Del mere.

Dr. Numelin skelner mellem hele Stammers Vandringer og partielle Vandringer og viser, at de første navnlig er knyttede til de laveste Udviklingstrin, mens det paa mere fremskredne Stadier kun er Dele af Stammerne, som giver sig paa Udfærd. Disse Udviklingstrin (Samlere, lavere Jægere, højere Jægere o. s. v.) bestemmer han (i Tilslutning til Febvre) som værende afhængige af økonomiske Faktorer, og han finder en Forskel mellem Vandringsmotiverne paa de forskellige Udviklingsstadier. Paa de lavere Trin er Vandringer en normal Tilstand og bestemmes navnlig af geografiske Faktorer efter »Loven om den mindste Modstand«, saa at Folkene f. Eks. vandrer op gennem Bjergdalene og først overskrider Pashøjderne ved Dalenes inderste Del. Men selv paa disse Stadier er enhver Drift afhængig af det Medium, i hvilket den virker, d. v. s. Loven har ikke almindelig Gyldighed, og Menneskene trødser med Held Naturen. Paa de højere Udviklingstrin kommer til de geografiske Motiver andre, som Plyndring, Krig, Handel og Religion. Det er navnlig paa Nomadestadiet, vi møder disse Faktorer. Da det tillige er paa dette Trin, den egentlige Historie begynder, er det Skildringen af disse Motiver, som særlig maa interessere en Historiker ved Læsningen af Værket, skønt det egentlig ikke beskæftiger sig med »de historiske Folk«. Forfatteren behandler dog ikke alene Zigeunernes og Jødernes Vandringer, men ogsaa Emigrationen fra Europa til de øvrige Verdensdele og moderne Folkeflytninger, som den græsk-tyrkiske, hvorved  $1\frac{1}{4}$  Million Hellenere og  $\frac{1}{2}$

Million Tyrkere har byttet Huse og Grundejendom med hinanden.

Dr. Numelin benægter, at Vandreinstinktet skulde være medfødt, fordi »Udviklingen saa næppe vilde have ført Mennesket ud over Vandringsstadiet«. Paa den anden Side indrømmer han, at man møder det paa de mest primitive Trin, men han mener, at det er et Produkt af lakse sociale Former i Forbindelse med religiøs Indifferentisme. Dets Maal er først og fremmest af materiel Karakter: at søge Føden. Man kan ved disse Slutresultater nære sine Tvivl, om Forfatteren er naaet helt til Bunds. At tilskrive Vandringsdriften løse sociale Former, fører let til en Ring-slutning, da disse utvivlsomt ogsaa fremmes af Vandringsdriften. Andet Steds erklærer Forfatteren det da ogsaa for umuligt at betragte Vandringsinstinktet som noget senere erhvervet. Paa enkelte andre Punkter vil man ogsaa være tilbøjelig til at sætte et Spørgsmaalstegn ved Forfatterens Slutninger, som naar han mener, at »intermarrage« inden for Zigeunernes Folk virker fysiologisk styrkende, og underligt er det med to Siders Mellemrum (266 og 268) at høre, at Zigeunerne »stick with .. intense conservatism to their old traditions«, og at de »are for the most part a people without tradition«. Hovedindtrykket maa dog blive Respekt for en saa overordentlig Ydelse: Dr. Numelins Bog er ikke blot en stor Fundgrube for Etnologer, den byder ogsaa Historikeren en Række Paralleler og Udgangspunkter for videre Tænkning, som mange vil være ham taknemlige for.

Knud Fabricius.

Professor Arth. Christensen har for 2 Aar siden udsendt en meget indgaaende Fremstilling af det mellempersiske Riges Historie (*L'Iran sous les Sassanides*, 559 pp., Kbhvn. 1936). Den er ikke alene en ny og udvidet Udgave af hans tredive Aar gamle Afhandling i Videnskabernes Selskabs Skrifter, der behandlede Sassaniderigets statslige Organisation, men den søger ogsaa at belyse de øvrige Sider af dette Kultursamfund, som tidligere var forbigaaet, og indrammer det Hele i en Fremstilling af Rigets politiske Historie. Et Værk paa halvsjettehundrede Sider kan synes rigelig tilmaalt ved et saa fjerntliggende Emne, men det forsvares sig selv, naar man betænker, at det drejer sig om en femhundredaarig Udvikling af et Storrige med en særpræget Kultur, der oven i Købet har særlig Interesse for Europa som Nabo, først til det romerske og derefter til det byzantinske Rige. Uheldigt er det da, at det Kildestof, en Sassanidehistorie maa